

2020

წლის მსოფლიო
ტარორიზმის
თანდენციების
მიმოხილვა

ავტორი: მარიამ თოხაძე
დოკუმენტის დიზაინი: თამუნა არბოლიშვილი

განსაკუთრებული მადლობა საქართველოს სტრატეგიის
და განვითარების ცენტრის ასოცირებულ მკვლევარ ბექა
ფარსადანიშვილს

შესავალი

რბილად რომ ვთქვათ, 2020 წელი უჩვეულო გამოდგა.

მსოფლიოს მასშტაბით ყველა სახელმწიფოს მოუწია სრულიად ახალ გამოწვევაზე რეაგირება და იმგვარი გადანყვეტილებების მიღება, რომელთა ეფექტიანობის ან წარმატების გაზომვის რეალური კრიტერიუმი არავის ჰქონდა. შესაბამისად, თითქოს ყველგან, ყველა გადანყვეტილება არასწორი აღმოჩნდა. ერთი შეხედვით პანდემიის საშიშროებისთვის მზადება ბევრგან ხდებოდა. მაგალითად, [ბრიტანეთის ეროვნული რისკების შეფასების დოკუმენტი](#) ამ საფრთხეს ჯერ კიდევ 2008 წელს ასახელებდა; ამერიკის შეერთებული შტატების [ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგია](#) მსგავს რისკს 2017 წელს ცნობდა და მასზე ისაუბრა ჩინეთის პრეზიდენტმაც [2017 წელს კომუნისტური პარტიის რიგით მეცხრამეტე ყრილობაზე](#).

და მაინც, ყველა სახელმწიფო მოუმზადებელი აღმოჩნდა.

კორონავირუსი და მისი გავრცელებით გამოწვეული ცვლილებები დიდხანს დარჩება ჩვენს კოლექტიურ მეხსიერებაში. მისი რეალური შედეგების თუ გავლენის შეფასება ჯერ ძალიან ადრეა. ფაქტი ის არის, რომ უკლებლივ ყველას მოუწია ახალ რეალობასთან ადაპტაცია და „პანდემიის შემდეგ“ მიღებული მსოფლიო განსხვავებული იქნება იმისგან, რომელიც 2019 წლის დეკემბრამდე გვახსოვს. დღეს ყველაზე მოწინავე დემოკრატიები დანის პირზე გადიან, უწევთ რა არჩევანის გაკეთება სოციალურ-ეკონომიკური აქტივობის შენარჩუნებასა და ადამიანის სიცოცხლის გადარჩენას შორის. არადა, ეს არჩევანიც, რეალურად, ჩაკეტილი წრეა.

განსაკუთრებული დარტყმა დემოკრატიულ სახელმწიფოებზე მოდის, რადგან სწორედ აქ დგას ყველაზე მწვავედ შეკითხვა: უფლებები და თავისუფლებები თუ კონტროლი. პრობლემის არსი ის არის, რომ მოქალაქეების კონტროლი პრაქტიკულად ეპიდემიის კონტროლის ტოლია. ეს კი ბევრ ხელისუფლებას ხელს უხსნის მეტად მოახდინოს ძალაუფლების კონცენტრაცია საკუთარ ხელში და/ან გამოიყენოს მეტი შემზღუდავი ქმედება. ყოველივე ეს ხდება დროში, როდესაც ანტაგონისტური იდეოლოგიების ბრძოლის ველმა ინტერნეტ სივრცეში გადაინაცვლა. ეს უკანასკნელი კი ერთდროულად გახდა ადამიანების დაკავშირების და დაპირისპირების ხელსაწყო - სივრცე, რომელშიც ადამიანებს ერთმანეთის მიმართ შეუძლიათ გამოხატონ სოლიდარობა და სივრცე, რომელშიც დაპირისპირებული ძალები მხარდამჭერების გადასაბირებლად უკომპრომისო ბრძოლას აწარმოებენ. მსოფლიოს სხვადასხვა წერტილში პოლარიზაციის მაჩვენებლები დღითი დღე იზრდება და ამისთვის ინტერნეტი სასათბურე პირობებს ქმნის.

სწორედ ინტერნეტის ამ არაერთგვაროვანი ფუნქციის პირობებში მთელი მსოფლიო „გადავედით დისტანციურზე“ და საქმეც, დასვენებაც და გართობაც ამ სივრცეში გვინევს.

ამავე პირობებში არსებობა უწევთ მსოფლიოს მასშტაბით არსებულ ტერორისტულ და ექსტრემისტულ ორგანიზაციებს, რომლებსაც საკუთარი დღის წესრიგი აქვთ გასათარებელი და ინტერესები - დასაკმაყოფილებელი. ამ მიზნებისთვის ისინი ყველა

დაბრკოლებასა თუ გამოწვევასთან ეცდებიან ადაპტაციას. ამ თვალსაზრისით, კოვიდ-19 და ყოველივე რაც მას მოჰყვა, არაფერია ამ ორგანიზაციებისა და მათი იდეოლოგიებისთვის თუ არა დამატებითი გარემო-პირობა, რომელსაც ბრძოლის მეთოდები უნდა მოარგონ. ისტორიულად ყველა მტკიცებულება მიგვითითებს, რომ ამ ტიპის ორგანიზაციები კარგად და ზოგჯერ სახელმწიფოებზე უკეთესად, ერგებიან ახალ გამოწვევებს.

წინამდებარე დოკუმენტში შევეცდებით გადავხედოთ იმას, თუ როგორი იყო 2020 წელი ტერორიზმისთვის.

ტერორიზმის ტენდენციების მიმოხილვა

გამომდინარე იქიდან, რომ წელი ჯერ არ დასრულებულა ტენდენციების შემაჯამებელი დოკუმენტები ჯერ არ გამოქვეყნებულა. [2019 წლის ანგარიშში ევროპოლმა](#) ტერორისტული აქტივობების შემდეგი კატეგორიზაცია გამოიყენა: ჭიჭადისტური, ეთნონაციონალისტური და სეპარატისტული, მემარცხენე და ანარქისტული, მემარჯვენე, თემატური (single issue terrorism). ვფიქრობთ, ეს ტრენდები შეინიშნება 2020 წელსაც და შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ კლასიფიკაციის ეს მოდელი შენარჩუნდება 2020 წლის ანგარიშშიც. თუმცა, მედიის, აკადემიისა და სახელმწიფო უწყებების განსაკუთრებულ ყურადღებას ჭიჭადისტური და ულტრა მემარჯვენე აქტივობა იმსახურებდა. ტერორიზმთან დაკავშირებულ დისკურსშიც ეს ორი მიმართულება დომინირებს და მთავარ ანტაგონისტურ ძალებადაც ისინი მიიჩნევა.

ევროპოლის ანგარიშში **ჭიჭადიზმი** განმარტებულია, როგორც სალათურის ისლამის ძალადობრივი სუბკატეგორია, რომელიც უარყოფს დემოკრატია და მისთვის მახასიათებელ არჩევით სახელისუფლებო ორგანოებს, ცდილობს დაამტკიცოს ღმერთის, როგორც ერთადერთი კანონშემოქმედის როლი. ჭიჭადიზმი მიზნად ისახავს შექმნას ისლამური სახელმწიფო, რომელიც ცალმხრივად იმართება ისლამური კანონმდებლობის (ისლამური შარიათის) კონკრეტული ორგანიზაციის ინტერპრეტაციით. წინამდებარე დოკუმენტი გამოიყენებს ტერმინებს ჭიჭადისტური და ისლამისტური.

ცნება, **მემარჯვენე ტერორიზმი**, ანგარიშში გულისმობს მემარჯვენე ექსტრემისტების მიერ ჩადენილ ძალადობას. მემარჯვენე ექსტრემიზმის ვარიაციებს წარმოადგენს ნეონაციონალური, ნეო-ფაშისტური და ულტრა-ნაციონალისტური წარმონაქმნები. მემარჯვენე ტერორიზმი ცდილობს გადაიყვანოს მთლიანი პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიკური სისტემა მემარჯვენე ექსტრემისტულ მოდელზე. მემარჯვენე ექსტრემიზმში ფუნდამენტურ კონცეფციას წარმოადგენს **სუპრემაციზმი** (იდეა, რომლის მიხედვითაც საერთო მახასიათებლის ქვეშ გაერთიანებული ადამიანთა ჯგუფები არიან სხვა დანარჩენ ადამიანებზე უპირატესნი). რიგი დაჯგუფებები, საკუთარი თავის უპირატეს მდგომარეობაში აღქმის საფუძველზე, მოსახლეობის დანარჩენ ნაწილზე დომინირებას ბუნებრივ უფლებად მოიაზრებენ. ამასთანავე, მემარჯვენე ექსტრემისტული იდეოლოგიები საზრდოობენ სხვადასხვა მოძულე სუბკულტურებისაგან, რომლებიც, როგორც წესი, იბრძვიან საზოგადოების მრავალფეროვნების წინააღმდეგ.

2020 წლის მანძილზე დაფიქსირდა ფართომასშტაბიანი ტერორისტული თავდასხმები დიდი მსხვერპლით (ბოკო ჰარამი, ჰუსიტები), მარტოხელა თავდამსხმელების მიერ მასობრივი სროლა და თავდასხმები ცივი იარაღით. შენარჩუნებული იყო სუიციდური და ასაფეთქებელი მოწყობილობის გამოყენებით ორგანიზებული თავდასხმებიც.

ამ წელს, გასული წლებისგან განსხვავებით, მთლიანად ტერორისტული აქტივობის ანალიზი კორონავირუსის გავრცელების ქრილში ხდებოდა. მთავარი კითხვები ეხებოდა ტერორიზმის და პანდემიის ურთიერთკავშირს და ამ უკანასკნელის გავლენას კონტრტერორისტულ ძალისხმევებზე.

ამ ეტაპზე შეიძლება ითქვას, რომ პანდემიის გავლენა ტერორიზმზე არაერთგვაროვანი იყო. ერთი მხრივ, არსებულმა ვითარებამ ტერორისტულ ორგანიზაციებს შეუქმნა ისეთი შესაძლებლობები როგორცაა ინტერნეტს მიჯაჭვული გლობალური აუდიტორია და ახალი **კონსპირაციული თეორიები**, რომლებიც ადვილად ჩაჯდა ექსტრემისტულ ნარატივებში. ამასთანავე, ზოგ ქვეყანაში, სადაც სახელმწიფო კონტროლი სხვადასხვა მიზეზის გამო სუსტია, ტერორისტულ ორგანიზაციებს საშუალება მიეცა თავი წარმოეჩინათ, როგორც დახმარებისა თუ სერვისების ალტერნატიული მიმწოდებელი. ასე მოიქცა, მაგალითად, თალიბანი ავღანეთში. თუმცა, ამავდროულად, ვირუსით გამოწვეულმა შეზღუდვებმა მნიშვნელოვნად შეამცირა საზოგადო თავშეყრის ადგილების რაოდენობა, რამაც ტერორისტული ორგანიზაციების გარკვეულ ტაქტიკებს პრაქტიკულობის თვალსაზრისით მნიშვნელობა მოაკლო. ამავე მიზნით, ზოგიერთ ორგანიზაციას შეუძლია წვდომა სხვადასხვა ტიპის რესურსზე. რაც მთავარია, კორონავირუსმა სრული მონოპოლია მოიპოვა მედიის ყურადღებაზე, რამაც ტერორისტული ორგანიზაციები და მათი ქმედებები დღის წესრიგში უკან დახია.

ზოგადად, ტერორისტული ორგანიზაციები კარგად იყენებენ კრიზისულ სიტუაციებს განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საშუალება ეძლევათ საინფორმაციო სივრცე საკუთარი პროპაგანდით შეავსონ. კორონავირუსის გამოყენებას საკუთარი პროპაგანდისტისთვის იდეოლოგიური სპექტრის ყველა მხარეს არსებული ორგანიზაციები ცდილობდნენ. აღნიშნული ბუნებრივიცაა, თუ მხედველობაში მივიღებთ იმ ქვეშარტებას, რომ ტერორისტული ორგანიზაციებისთვის აუცილებელია იყვნენ აქტუალური. ეს კი ნიშნავს, რომ ნარატივებიც და ტაქტიკაც ახალ გამოწვევებს უნდა მოერგოს. შესაბამისად, კორონავირუსი ყველანაირი ტერორისტული და ექსტრემისტული ორგანიზაციის განახლებულ ნარატივში მოხვდა.

ვირუსის თემის ინსტრუმენტალიზაცია ორი ძირითადი მიმართულებით ხდებოდა. ერთი მხრივ, ხშირი იყო მასთან დაკავშირებული კონსპირაციული თეორიებით მონი-ნაადმდეგეების დემონიზაცია. მეორე მხრივ, დაფიქსირდა ვირუსის ბიოლოგიურ იარაღად გამოყენების მოწოდებებიც (ძირითადად ულტრა მემარჯვენე მიმართულების ექსტრემისტების მხრიდან). სხვადასხვა იდეოლოგიური მიკუთვნების ორგანიზაციების მიერ კორონავირუსის თემის გამოყენება კარგად აიხსნება ჯეი ემ ბერგერის სოცია-ლური იდენტობის კონსტრუირების თეორიით.¹ ბერგერის ხედვით, ექსტრემისტული ორგანიზაციები საკუთარი იდენტობის ჩამოყალიბებას კრიზისისა და გადაწყვე-ტილების ფორმულით ახდენენ. პირველ რიგში, ხდება ძირითადი/შიდა ჯგუფის (in-

¹ Berger, John M. *Extremism*. MIT Press, 2018.

group) და მისი მოწინააღმდეგე გარე ჯგუფის (out-group) იდენტიფიცირება. შემდეგ ხდება გარე ჯგუფის ბრალეულობით ძირითადი ჯგუფის წინაშე არსებული კრიზისის აღწერა. ბოლოს ამ კრიზისის მოგვარების ერთადერთ გზად ისევ ძირითადი/შიდა ჯგუფი იხატება. თუმცა, რადგან ეს ჯგუფი კრიზისულ მდგომარეობაშია მისი გადარჩენისთვის საჭირო, ხდება ძალადობრივი, რადიკალური და სუპრემაციისტული ქმედებები. შესაბამისად, ვირუსის თემის ინსტრუმენტალიზაციაც როგორც ჯიჰადისტურმა ისე მემარჯვენე ორგანიზაციებმა ამ ფორმულაზე დაყრდნობით მოახერხეს.

ულტრა მემარჯვენე ექსტრემიზმი

2019 წლის [მიუნხენის კონფერენციაზე](#) ულტრა მემარჯვენე ექსტრემიზმი უსაფრთხოების ყველაზე მწვავე გამოწვევების სამეულში დასახელდა. გაეროს კონტრტერორისტული კომიტეტის [მონაცემებით](#) 2015-2020 წლებში ულტრა მემარჯვენე ექსტრემიზმი 320% გაიზარდა. ამერიკის შეერთებულ შტატებში კი, თეთრკანიანთა სუპრემაციზმის მოძრაობის (რომელიც ულტრა მემარჯვენე ექსტრემიზმის შემადგენელი კომპონენტია) აქტივობამ 2020 წელს დაგეგმილი და განხორციელებული ტერორისტული თავდასხმების [67% შეადგინა](#). ამერიკის ეროვნული უსაფრთხოების დეპარტამენტმა ამ ფენომენს ეროვნული უსაფრთხოების ყველაზე [მომაკვდინებელი საფრთხე](#) უწოდა.

ტერმინი „ულტრა მემარჯვენე“ სულ უფრო ხშირად გამოიყენება პოლიტიკურ იდეოლოგიათა სპექტრის მემარჯვენე ფლანგზე არსებული იმ ორგანიზაციების და ინდივიდების აღწერისას, რომლებიც ძალადობრივ იდეებს და შესაბამის ქმედებებს ქადაგებენ. ეს მიმართულება ემყარება ეთნიკური, კულტურული და ეროვნული სუპრემაციზმის ცნებას. მისი უკიდურესი გამოხატულებაა ეთნოსახელმწიფოს რევოლუციური შექმნა ე.წ. „**აქსელერაციონალური ტერორიზმის**“ გამოყენებით. ეს უკანასკნელი არის თეორია, რომ რასობრივად სუფთა მსოფლიოს შექმნა მოითხოვს მართულ ქაოსს და რასობრივი ომის წარმოებას.

ულტრა მემარჯვენე ექსტრემიზმი (და მასში შემავალი ქვე-კომპონენტები) ტრადიციულად ნაკლებად სტრუქტურირებული და ორგანიზებულია, განსაკუთრებით ისლამისტურ/ჯიჰადისტურ ექსტრემიზმთან შედარებით. მთელი ეს მიმდინარეობა ამერიკელი, თეთრკანიანთა სუპრემაციზმის თეორეტიკოსის, ლუი ბიმის „ულიდერო წინააღმდეგობის“ კონცეფციაზეა აწყობილი. ის საკმაოდ დეცენტრალიზებულია და მოიცავს სხვადასხვა ქვე-იდეოლოგიათა მიმდევრებს. ამ პირებს თუ ორგანიზაციებს ნაკლებად სტრუქტურირებული გაერთიანებები და ონლაინ ქსელები აქვთ. ამ იდეოლოგიური ქოლგის ქვეშ განხორციელებული ძალადობა ძირითადად ერთიანი დაგეგმვის და მართვის გარეშე ხდება. ძირითადი სტრატეგიაა მეინსტრიმული მემარჯვენე იდეებით დაინტერესებულ პირთა გადაბირება უფრო რადიკალური არხებისკენ და შემდგომ ძალადობრივი ქმედების განხორციელების ინსპირაცია. მაგალითისთვის, მხოლოდ 2020 წლის მარტში თეთრკანიანთა სუპრემაციზმის თემასთან ასოცირებული [ტელეგრამის არხები 6000 გამომწერით გაიზარდა](#). სოციალური მედიის სხვა პლატფორმებთან შედარებით ტელეგრამი უფრო ექსკლუზიურია, თუმცა სწორედ ზემოხსენებული სტრატეგიის გამო ამ ტიპის გაერთიანებები მიზნად არ ისახავენ ფართო მასებზე წვდომას. მათი მიზანია უფრო „ინტიმურ“ სივრცეში გამომწერების დარწმუნება მიმართონ ძალადობას.

ექსტრემიზმის მკვლევარებისთვის წლის ერთ-ერთი ყველაზე საინტერესო და ამოუხსნელი მოვლენა **ბუგალუ** არის. ამ ფენომენის ახსნა საკმაოდ რთულია. ტერმინი სოციალური მედიის პლატფორმა 4chan-იდან მოდის და 80იანი წლების [მხატვრული ფილმის](#) სახელზეა დაფუძნებული. ასევე, რთულია იმ პროცესის გადმოცემა, რომლის შედეგადაც ბრეიქ დანსზე გადაღებული კომედიური ჟანრის ფილმის დასახელება ამერიკის შეერთებულ შტატებში ანტისახელისუფლებო ჰიბრიდული მოძრაობის ქოლგა-ტერმინად იქცა. „ანტისახელისუფლებო“, ამ კონტექსტში, არ გულისხმობს ცალსახად რესპუბლიკურ ან დემოკრატიულ ადმინისტრაციას - საქმე უფრო რთულად არის. მიზანი მსოფლიოში არსებული წესწყობილების დამხობაა. მოძრაობა ბუგალუ XXI საუკუნის პროდუქტია და მისი იარაღი ინტერნეტ მიმებაა. დღეისათვის ბუგალუ აქსელერაციონიზმის ჩარჩოში ჯდება და გარდაუვალ სამოქალაქო ომს ქადაგებს. ბუგალუ არც ღონისძიებაა და არც ორგანიზაცია, ის მოძრაობაა, თანაც, საკმაოდ პარადოქსული. მასში შედიან თეთრი სუპრემაციისტებიც და ანტირასისტებიც, უკიდურესად ლიბერტარიანულად განწყობილი ინდივიდებიც, ნეო ნაციისტებიც და კლიმატის ცვლილების აქტივისტებიც. ერთი რაც მათ აერთიანებთ ე.წ. პოლიტიკური ესტაბლიშმენტის წინააღმდეგობა და სახელმწიფო ავტორიტეტების დამხობის სურვილია.

რადგან ბუგალუ ძირითადად ინტერნეტ სივრცეში არსებობს და მისი შემადგენლობა დამახვევლად მრავალფეროვანია, მის ფარგლებში გამოყენებული მიმებიც სხვადასხვა გზავნილებს ატარებს. ზოგი კლიმატის ცვლილებით გამონვეულ აპოკალიფსს ქადაგებს, ზოგი ამერიკაში იარაღის ტარების უფლების პრობლემურობას ეხმაურება, ზოგი პედოფილების დახვრეტას ითხოვს... თუმცა, ძირითადი თემა და მონოდება ყველა ამ პრობლემის საპირწონედ „რამის გაკეთება“, ქმედება და ხშირად, ძალადობრივი ქმედებისკენ მონოდებაა. ბუგალუს მიმდევრები საკუთარ თავს ბუგალუერებად, „Boogaloo Bois“ და ბუჯაჰედიანებად მოიხსენიებენ. თავად „ბუგალუ“ კი ხან ბიგ იგლუ ხდება და ხან ბიგ ლუაუ. ამ თემატიკის გვერდებზე ხშირია სამართალდამცავების წინააღმდეგ ძალადობის მონოდებები. გავრცელებული ცნობით 2020 წლის ივნისში Facebook-მა ბუგალუსთან დაკავშირებული [ასობით გვერდი წაშალა](#), თუმცა ივლისში ამ თემის გვერდები ისევ მომრავლდა.

ბუგალუზე, ძირითადად, კონსპირაციის თეორიების ჭრილში საუბრობენ. ეს უკანასკნელი კი ძალიან ხშირად გამოიყენებოდა ყველა ტიპის ექსტრემისტული ორგანიზაციის მიერ. ნორვეგიის ჰოლოკოსტისა და უმცირესობების შესწავლის ცენტრის უფროსი მკვლევარის, ტერჟე ემბერლანდის მოსაზრებით კონსპირაციული თეორიები [„რადიკალიზაციის გამამარავლებლებია“](#) (radicalisation multipliers) და ისინი განსაკუთრებით ულტრა მემარჯვენე იდეებით რადიკალიზაციას უწყობენ ხელს. მისი თქმით, კონსპირაციულ თეორიებსა და ექსტრემისტულ იდეოლოგიებს შორის ბმა სამი ფაქტორით არის განპირობებული. ესენია - აზროვნების ხისტი და მოუქნელი მეთოდები, აპოკალიპტური განწყობები და სამყაროს დუალისტური აღქმა (მტრებად და მეგობრებად დაყოფა). მისი თქმით, კონსპირაციული თეორიები ხელს უწყობენ ჯგუფთა შორის პოლარიზაციას ჰიპოთეტური „სხვის“ და „განსხვავებულის“ დემონიზაციის გზით. ისინი ხელს უწყობენ ინდივიდების და ჯგუფების საზოგადოებასთან გაუცხოებას, გამიჯნვას და ზრდიან ძალადობრივი ქმედებების ალბათობას. ეს ყოველივე მარტივად ჯდება ბერგერის ზემოთ განხილულ თეორიაში შიდა/ძირითადი ჯგუფის გარე ჯგუფის საპირწონედ კონსტრუირების და მისგან დაცვის შესახებ.

მემარჯვენე ექსტრემისტული ორგანიზაციების ნარატივში ხშირად ფიგურირებდა კორონავირუსთან დაკავშირებული ისეთი კონსპირაციული თეორიები, როგორცაა უმცირესობების მიერ ვირუსის მიზანდასახული გავრცელება, ბილ გეიტსისა და ჯორჯ სოროსის სახელების დაკავშირება ვირუსის წარმოშობისა და ვაქცინის მავნე გვერდით ეფექტებთან, 5G და სხვა.

მიუხედავად იმისა, რომ ამ მიმართულებით ფართომასშტაბიანი ძალადობა არ განხორციელებულა, რაც საბოლოოდ შესაძლოა სწორედ მიმართულების ნაკლები ცენტრალიზაციით აიხსნას, იყო სხვადასხვა უმცირესობებზე მიმართული ძალადობის ორგანიზებული შემთხვევები. გერმანიაში, ქალაქ ჰანაუში 43 წლის [ტობიას რათიენმა](#) ეთნიკური უმცირესობების სიძულვილის მოტივით 9 ადამიანი და საკუთარი დედა მოკლა, რის შემდეგაც თავი მოიკლა. ბუგალუს მიმდევრების თავდასხმამ [ოკლენდსა](#) და [სანტა კრუზში](#) თითო ადამიანი იმსხვერპლა. ოპერაცია ბუგალუ უნდა რქმეოდა კოვიდ-19ით ინფიცირებულებით სავსე საავადმყოფოზე თეთრკანიანთა სუპრემაციისტული იდეოლოგიის მხარდამჭერი, 36 წლის [ტიმოთი უილსონის](#) თავდასხმას, თუმცა ის შეტევამდე ფედერალური გამოძიების ბიუროს აგენტებმა მოკლეს 2020 წლის მარტში.

ისლამისტური/ჯიჰადისტური ექსტრემიზმი

2020 წელს მნიშვნელობა არ დაუკარგავთ მსოფლიო ტერორიზმის ისეთ „ჩვეულ ექვივალენტებს“ როგორცაა დაეში, თალიბანი და ალ კაიდა. ჯიჰადისტური/ისლამისტური ექსტრემიზმიც, გარკვეულწილად, სუპრემაციზმს გულისხმობს, ოღონდ მუსლიმური იდენტობის. ისლამიზმის იდეოლოგიურ პლატფორმაზე მოქმედი ორგანიზაციები, მოწყობის თვალსაზრისით, ისლამური სახელმწიფოს დაფუძნებისკენ მიილტვიან.

რადგან წელი დასრულებული არ არის, რთულია გადაჭრით რაიმე ციფრებზე საუბარი. მაგრამ სხვადასხვა წყაროების მონაცემების წინასწარი შჯამებით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ 2020 წელს ყველაზე აქტიური ტერორისტული ორგანიზაცია დაეში იყო, ყველაზე მომაკვდინებელი კი ბოკო ჰარამი, რომელმაც [ერთი თავდასხმით 110](#) ადამიანის სიცოცხლე შეინირა. ტერორისტული თავდასხმების თვალსაზრისით ყველაზე ცხელი წერტილები იყო ავღანეთი, ნიგერია და პაკისტანი².

ჯიჰადისტურ ორგანიზაციებსაც მოუწიათ საკუთარი აქტივობების კორონავირუსზე მორგება და ამ უკანასკნელის საკუთარ ნარატივებში ჩაქსოვა. ეს ორგანიზაციებიც მრავლად მიმართავდნენ კონსპირაციულ თეორიებს და ხშირად, მათი გამოყენებით, ცდილობდნენ მოწინააღმდეგეებზე საკუთარი მორალური, თუ ოპერაციული უპირატესობის ხაზგასმას. მაგალითად, ალ კაიდა დასავლურ ხელისუფლებებს ბრალს სდებდა საკუთარი მოსახლეობის ჯანმრთელობის უგულებელყოფაში. ჰაიათ თაჰირი აშ-შამი დასავლეთის პოლიტიკურ და ეკონომიკურ კოლაფსს ქადაგებდა, ალ შაბაბი კი ვირუსის გავრცელებას ჯვაროსნებს აბრალებდა. იემენში ჰუსიტები [ირწმუნებოდნენ](#), რომ საუდის არაბეთი ქვეყანაში ინფიცირებულ პირბადეებს ყრის.

² ეს მონაცემები დაზუსტდება წლის თემატური ორგანიზაციების მიერ შემაჯამებელი ანგარიშების გამოქვეყნების შემდეგ.

საწყის ეტაპზე დაეძინა ვირუსს ურწმუნოების წინააღმდეგ ღვთიურ შურისძიებას უწოდებდა. ამავდროულად, მხარდამჭერებს მოუწოდა გამოეყენებინათ მონი-წინააღმდეგე ხელისუფლებების სისუსტე პანდემიის პირობებში და გაეაქტიურებინათ დავდასხმები. დაეძინა პროპაგანდის ცნობილი ანალიტიკოსი [ლათი ალ ხური ვარაუდობდა](#), რომ მოსალოდნელი იყო ორგანიზაციის გააქტიურება ისეთ წერტილებში, სადაც უსაფრთხოების ნაკლები რეგულაცია და/ან სუსტი სამთავრობო კონტროლი იყო. ორგანიზაციამ ისიც განაცხადა, რომ კოვიდ-19-ით გარდაცვლილი მებრძოლები მონამის სტატუსს მიიღებდნენ.

ამ მიმართულებით, არსებობდა მცდარი მოსაზრება, რომ დაეძინა მომხრეებს დასავლეთში თავდასხმებისგან თავის შეკავებას ურჩევდა. რეალურად, შეცდომა ორგანიზაციის გზავნილების არასწორ აღქმას უკავშირდებოდა. აქ საყურადღებოა დაეძინა ჟურნალ ალ ნაბას 220-ე, 223-ე და 224-ე პუბლიკაციები. 220-ე გამოცემაში დაეძინა მართლაც აძლევს მებრძოლებს [დირექტივას](#) თავი აარიდონ ევროპაში შესვლას. თუმცა, საუბარი უფრო იყო საკუთარი უსაფრთხოების უზრუნველყოფაზე. შემდგომ გამოცემებში ორგანიზაცია ცალსახად მოუწოდებს მხარდამჭერებს განახორციელონ უმონყალო თავდასხმები დასუსტებულ ევროპულ სახელმწიფოებზე.

ზოგმა ორგანიზაციამ ჯანდაცვის კრიზისი PR-ისა და სტრატეგიული კომუნიკაციის ერთგვარ მასტერკლასად აქცია. მაგალითად ჰეზბოლას ლიდერმა ჰასან ნასრალამ [განაცხადა](#), რომ ორგანიზაციასთან აფილირებული 24 000 მედ პერსონალი და საავადმყოფოები ვირუსთან ბრძოლის ეროვნულ ძალისხმევას შეუერთდებოდნენ. თალიბანმა ჯერ ავღანეთის ხელისუფლებას მოუწოდა საპატიმროში მყოფი მებრძოლები გაეთავისუფლებინა ინფიცირების თავიდან ასაცილებლად. შემდეგ, ჯანდაცვის საერთაშორისო ორგანიზაციებს საკუთარ ტერიტორიებზე [წვდომა](#) მისცა. თალიბანმა, ასევე, ხელისუფლებას ცეცხლის შეწყვეტა [შესთავაზა](#) და საინფორმაციო [კამფლეტები](#) დაარიგა, რომლებშიც მოსახლეობას ვირუსისგან თავის დაცვის რეგულაციებს აცნობდა. აღნიშნული, ცალსახად, შეიძლება შეფასდეს დოჰაში მიმდინარე მოლაპარაკებების პარალელურად საკუთარი თავის ლეგიტიმურ და ავღანეთის მთავრობასთან შედარებით, უპირატეს მოთამაშედ წარმოჩენის მცდელობად. ალბათ უპრეცედენტო იყო თალიბანის 19 მარტის [განცხადება](#), რომელშიც ის შიიტურ ირანს უსამძიმრებდა კორონავირუსით განცდილი დანაკარგების გამო.

პარალელურად დოჰაში ცვალებადი წარმატებით გრძელდებოდა სამშვიდობო მოლაპარაკებები თალიბანსა და ავღანეთის ხელისუფლებას შორის. როგორც ცნობილია, თალიბანი არ სცნობს ავღანეთის ხელისუფლების ლეგიტიმურობას და ამიტომ 2020 წლამდე მასთან პირისპირ მოლაპარაკებებს არ თანხმდებოდა. პირველი [წარმატება](#) მიღწეულ იქნა თებერვალში, როდესაც ამერიკის შეერთებული შტატები და თალიბანი ქვეყნიდან ამერიკული ჯარის გაყვანაზე შეთანხმდნენ. თუმცა, შეთანხმებას [არაერთგვაროვანი](#) შეფასებები მოჰყვა, რადგან ბევრი სპეციალისტი თალიბანს არასანდო მხარედ მიიჩნევს. ნოემბერში თალიბანმა ამერიკის ახლადარჩეულ პრეზიდენტ ბაიდენს [მოუწოდა](#) არ შეეწყვიტა მოლაპარაკების პროცესი. ხოლო, [2 დეკემბერს](#) პოზიტიური გარღვევა მოხდა ორგანიზაციის ავღანეთის ხელისუფლებასთან მოლაპარაკებაში. მხარეებმა გარკვეულ პროცედურულ შეთანხმებებს მიაღწიეს, რომლებიც მათი განცხადებით მომავალში მშვიდობის

დამყარებას შეუწყობს ხელს. სამწუხაროდ მოლაპარაკებების პარალელურად გრძელდებოდა ორგანიზაციის თავდასხმები.

განსაკუთრებით სისხლისმღვრელი იყო [18 იანვარს](#) ჰუსიტების თავდასხმა საუდის არაბეთის შეიარაღებული ძალების ბაზაზე და 28 ნოემბერს ბოკო ჰარამის მიერ განხორციელებული მასობრივი მკვლელობა. თვალსაჩინო იყო [2 ნოემბერს](#) რადიკალი ისლამისტი კუტაბი ფეიზულას მიერ განხორციელებული თავდასხვა ავსტრიის დედაქალაქ ვენაში.

სხვა საფრთხეები

ამავდროულად, ზოგადად შენარჩუნდა ტერორიზმთან დაკავშირებული ისეთი საფრთხეები, როგორცაა ფულის გათეთრება და ტერორიზმის დაფინანსება. ფინანსური მოქმედების სამუშაო ჯგუფის (FATF) [ანგარიში](#) საუბრობს ისეთ რისკებზე, როგორცაა საბანკო სისტემისა და ფინანსური ინსტიტუციების დისტანციური მუშაობით გამოწვეული ხარვეზების მართლსაწინააღმდეგო ტრანზაქციებისთვის გამოყენება, ეკონომიკური სტიმულირების პროგრამების უკანონო ექსპლუატირება და თაღლითური საქველმოქმედო სქემების ამოქმედება.

დამატებით პრობლემას წარმოადგენდა ტერორისტული ორგანიზაციების მიერ კრიპტოვალუტების შექმნა. 2020 წლის აგვისტოში ამერიკის შეერთებული შტატების იუსტიციის დეპარტამენტმა [განაცხადა](#), რომ აღმოჩენილი და შეჩერებულია კრიპტოვალუტის მოპოვების 300-ზე მეტი ანგარიში, რომელიც ჰამასის, ალ კაიდასა და დაეშის მფლობელობაში იყო. კრიპტოვალუტებით დაინტერესების ზრდაზე საუბრობდა FATF-ის 2020 წლის ანგარიშიც.

დასკვნითი კომენტარები

2020 წელს განხორციელდა რიგი ანტიტერორისტული და ანტიექსტრემისტული ღონისძიებებისა. სხვადასხვა დონის ძალისხმევა იკვეთებოდა როგორც სახელმწიფოების, ისე კერძო კომპანიების მხრიდან. გერმანიაში იყო [კონტრტერორისტული რეიდები](#). ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა განსაკუთრებულ გლობალურ ტერორისტულ ორგანიზაციად ცნო [რუსეთის იმპერიალისტური მოძრაობა](#). შტატებში ხშირი იყო მსჯელობა მემარცხენე ორგანიზაცია [ანტიფას](#) ეროვნულ ტერორისტულ ჯგუფად ცნობის [საჭიროებასა](#) თუ ამ იდეის [პრობლემურობაზე](#). საკამათო იყო [საფრანგეთის](#) მიერ ისლამისტური რადიკალიზაციის წინააღმდეგ მიღებული გადაწყვეტილებებიც, რომლებსაც ბევრი დისკრიმინაციულად აღიქვამს. დეკემბერში ჩრდილოეთ მაკედონიის პრეზიდენტმა, ზორან ზაევმა წარადგინა უცხოელი ტერორისტი მებრძოლების და მათი ოჯახის წევრების რეპატრიაციისა და რესოციალიზაციის [გეგმა](#) და განაცხადა, რომ ტერორიზმთან ბრძოლა ქვეყნის უმთავრესი პრიორიტეტია. კონსპირაციულ თეორიებსა და დეზინფორმაციასთან [ბრძოლა](#) მოუწია სოციალური მედიის ისეთ გიგანტებს, როგორცაა Facebook, Twitter და YouTube. ცვლილებები შევიდა ალგორითმულ შეთავაზებებში და შეზღუდვები დაწესდა მომხმარებლების მიერ კონტენტის წაკითხვის გარეშე გაზიარებაზე. ამავდროულად Twitter-ს მოუწია გაეფართოებინა მის რეგულაციებში ტერმინ „ზიანის“ მნიშვნელობა რათა შესაძლებელი გამხდარიყო იმგვარი კონტენტის [შეზღუდვა](#) რომელიც

მომხმარებლებს აიზულებლად ან ხელს შეუწყობდა საკუთარ ან სხვის დაინფიცირებაში. შედეგად Twitter-მა აქტიურად დაიწყო კორონავირუსთან დაკავშირებით [ცრუ და დამაზიანებელი კონტენტის](#) საკუთარი პლატფორმიდან ამოღება.

ტერორიზმთან მიმართებით ამ ეტაპზე რთულია პოზიტიური პროგნოზის გაკეთება. მსოფლიოს მასშტაბით კონტრტერორისტულ ძალისხმევებს დიდი გამოწვევების გადალახვა მოუწევს.

უპირველეს ყოვლისა პანდემია და მასთან დაკავშირებული ქმედებები გააღრმავებს უკვე არსებულ უთანასწორობებს, რომლებიც აქამდეც მოიაზრებოდა რადიკალიზაციის ხელშემწყობ გარემოებად. ნავარაუდებია მსოფლიო ეკონომიკის [3%-იანი შემცირება](#). თუ 2008 წლის მსოფლიო ფინანსური კრიზისის გაკვეთილებს გავითვალისწინებთ, წინ მეტი პოლარიზაციაა.

რადიკალიზაციის დამატებით ხელშემწყობად შეიძლება მოვიაზროთ სხვადასხვა შემზღუდავი რეგულაციები და ძალაუფლების კონსოლიდირების მცდელობები, რომელთა ფარგლებშიც კითხვები ჩნდება ადამიანის უფლებების დაცვასთან მიმართებაში. მაგალითად შესაძლოა გაიზარდოს ონლაინ სივრცის კონტროლი და მიყურადება. ასევე, არსებობს ალბათობა გატარდეს უსაფრთხოების იმგვარი პოლიტიკა, რომელიც უკვე მარგინალიზებული ჯგუფების მეტ გარიყვას და შედეგად მეტ გაუცხოებას შეუწყობს ხელს.

არსებობს ალბათობა, რომ ეკონომიკურმა კრიზისმა ზოგი სახელმწიფო აიძულოს ფინანსური რესურსი მოაკლოს კონტრტერორისტულ ძალისხმევებს და სხვა პრიორიტეტულ მიმართულებებს დაუთმოს. ასევე შესაძლოა გარკვეული დროის მანძილზე მოხდეს მოკლევადიანი ინიციატივების პრიორიტეტიზაცია გრძელვადიანი პროგრამების ხარჯზე, რომლებიც უკეთ უმკლავდებიან რადიკალიზაციისა და ტერორიზმის გამომწვევ ძირულ მიზეზებს. აღნიშნული გრძელვადიან პერსპექტივაში მძიმე შედეგებს დააყენებს.

ახლო მომავალში, სავარაუდოდ, ტერორისტული საფრთხე გაიზრდება კონფლიქტურ რეგიონებში, სადაც სახელისუფლებო კონტროლი დასუსტებულია და რესურსი პანდემიასთან ბრძოლაზეა ორიენტირებული. გაეროს კონტრტერორისტული კომიტეტის ცნობით ამგვარი აქტივობის მატება უკვე შესამჩნევია აფრიკის კონტინენტის ზოგ სახელმწიფოში, ერაყსა და სირიაში.

ცალსახად, უდიდეს გამოწვევად დარჩება ონლაინ სივრცეში დეზინფორმაციასთან ბრძოლა და ამ მხრივ განსაკუთრებული სირთულეები ექნებათ დემოკრატიულ სახელმწიფოებს, რომლებსაც ერთი მხრივ ადამიანის უფლებების დაცვის მეორე მხრივ კი მოქალაქეების უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ვალდებულებებს შორის მოუწევთ ლავირება.